תורה אור

מחליף, ושרשיו מרובין, ואפילו כל רוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו אלא הולך ובא עמהן כיון שדוממו הרוחות עמד קנה במקומו. אבל בלעם הרשע ברכן בארז מה ארז זה אינו עומד במקום מים, ושרשיו מועטין, ואין גזעו מחליף, אפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו כיון שנשבה בו רוח דרומית מיד עוקרתו והופכתו על פניו, ולא עוד אלא שזכה קנה ליטול ממנו קולמוס לכתוב ממנו ס״ת נביאים וכתובים, °וירא את הקיני וישא משלו" אמר לו בלעם ליתרו "קיני, לא היית עמנו באותה עצה, מי הושיבך אצל איתני עולם" והיינו *דא״ר חייא בר אבא א״ר סימאי שלשה היו באותה עצה אלו הן בלעם איוב ויתרו: בלעם שיעץ נהרג איוב ששתק נידון ביסורין ויתרו שברח *זכו בני בניו לישב בלשכת הגזית שנאמר °ומשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב" וכתיב °ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים". °וישא משלו ויאמר אוי מי יחיה משמו אל (אמר רשב״ל אוי מי שמחיה עצמו בשם אל) א״ר יוחנן "אוי לה לאומה שתמצא בשעה שהקב״ה עושה פדיון לבניו, מי מטיל כסותו בין לביא ללביאה בשעה שנזקקין זה עם זה" °וצים מיד כתים" אמר רב *ליבון אספיר °וענו אשור וענו עבר" עד אשור קטלי מיקטל מכאן ואילך משעבדי שיעבודי °הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך" 'עמך לעם הזה' מיבעי ליה א״ר אבא בר כהנא כאדם שמקלל את עצמו ותולה קללתו באחרים, אמר *להם אלהיהם של אלו שונא זמה הוא והם מתאוים לכלי פשתן, בוא ואשיאך עצה: עשה להן קלעים והושיב בהן זונות-זקינה מבחוץ וילדה מבפנים וימכרו להן כלי פשתן, עשה להן קלעים מהר שלג עד בית הישימות והושיב בהן זונות זקינה מבחוץ וילדה מבפנים ובשעה שישראל אוכלין ושותין ושמחין ויוצאין לטייל בשוק אומרת לו הזקינה "אי אתה מבקש כלי פשתן, זקינה אומרת לו בשוה וילדה אומרת לו בפחות, שתים ושלש פעמים, ואח״כ אומרת לו הרי את כבן בית שב ברור לעצמך וצרצורי של 'יין עמוני' מונח אצלה *ועדיין לא נאסר (*יין [א] של עמוני ולא) יין של נכרים אמרה לו "רצונך שתשתה כוס של יין" כיון ששתה בער בו-אמר לה "השמיעי לי" הוציאה יראתה מתוך חיקה אמרה לו עבוד לזה, אמר לה: הלא יהודי אני", אמרה לו ומה איכפת לך כלום מבקשים ממך אלא פיעור [והוא אינו יודע שעבודתה בכך] ולא עוד אלא, שאיני מנחתך עד שתכפור בתורת משה רבך שנא' °המה באו בעל פעור וינזרו לבשת ויהיו שקוצים *כאהבם" °וישב ישראל בשטים" *ר״א אומר שטים שמה רבי יהושע אומר שנתעסקו בדברי שטות "ותקראן לעם לזבחי אלהיהן" רבי אלעזר אומר ערומות פגעו בהן רבי יהושע אומר שנעשו כולן בעלי קריין, מאי לשון "רפידים" *רבי אליעזר אומר רפידים שמה רבי יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה שנאמר °לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים". אמר רבי יוחנן כל מקום שנאמר "וישב" אינו אלא לשון צער *שנא' °וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב" °וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם" [ב] *(ונאמר) °וישב ישראל בארץ *גשן ויקרבו ימי ישראל למות °וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו °ויקם ה' שטן לשלמה את הדד האדומי מזרע המלך הוא באדום". °ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם וגו' את בלעם בן בעור הרגו בחרב"-בלעם מאי בעי התם? א״ר יוחנן שהלך ליטול שכר עשרים וארבעה אלף [שהפיל מישראל] אמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב היינו דאמרי אינשי "גמלא אזלא למיבעי קרני אודני דהוו ליה גזיזן מיניה" °ואת בלעם בן בעור הקוסם" 'קוסם', נביא הוא? א״ר יוחנן בתחלה 'נביא' ולבסוף 'קוסם' אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי "מסגני ושילטי הואי איזן לגברי נגרי"

מחליף · לאחר שנקלן : **אינו עומד במקום מים** · והאי דכתיב "כארזים עלי מים" שכינה היא דאמרה, איהו אמר כארזים כלומר שאין עומדין במקום מים שכינה אמרה "עלי מים" וכן כולהו מפרש בהגדה בכה״ג: "כנחלים נטיו" הוא אמר כנחלים, פוסקין לפעמים, יצאה בת קול [אמרה] "נטיו", הוא אמר כגנות אמרה בת קול עלי נהר הוא אמר כאהלים יצאה בת קול ואמרה "נטע ה'": **רוח דרומית** · קשה : **לא עמנו היית בעצה עלה** · שגזר פרעה "כל הבן הילוד היאורה" בתמיה ודאי היית כדלקמן : **ומי הושיבך אצל איתני עולם** · שעתידים בניך לישב בלשכת הגזית והיינו דכתיב "איתן מושבך" וכי בין איתני עולם אתה יושב, מי הזקיקך לכך : **שמחיה עצמו בשם אל** · עושה עצמו אלוה כמו פרעה וחירם : **לשון אחר מי שמחיה עצמו.** כלומר אוי להם לאותן בני אדם שמחיין ומעדנין עצמן בעוה״ז ופורקין עול תורה מעל צוארם ומשמנין את עצמן : **משמו אל** · כשמשים הקב״ה פדיון לעצמו ומשלם גמול לצדיקים לעתיד לבא כך שמעתי : **אוי לה לאומה שתמצא** · אוי לה לאומה שתהיה באותן הימים שיעלה על דעתה לעכב ישראל : **מי מטיל כסות בין לביא וכו'** · לשכבן שלא יזדקקו זה לזה דמסוכן הוא כלומר מי הוא שיכול לעכב את ישראל והקב״ה מכניסם : **ציים** · ספינות גדולות כמו (ישעיה לג) וצי אדיר (*בל) יעברנו : **וצים מיד כתים אמר רב ליבא אספיר** · דכתים היינו מקום ששמו כך : **עד אשור מקטל קטילי** · ומאשור ואילך משעבדי להו שעבודי : **וצים מיד כתים וענו אשור** · דקטלי להו וענו עבר דמשעבדי להן עד אשור : **כתים** · רומים כלומ' אותן אומות שהביא הקב״ה בצים עתידין להרוג את כל האומות עד אשור ומאשור ואילך מניחין אותן ומשעבדין בהם (ומניחין אותן) ולעתיד קא מיירי : **הן הנה היו לבני ישראל לא גרסינן אלא ה״ג הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך, עמך לעם הזה מבעי ליה** · שהשיא עצה לבלק שנכשלו בה ישראל הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם : **ותולה קללתו בחברו** · וכך בלעם לא רצה לתלות שפלות זה בבלק שיהא הוא צריך לבקש עצה היאך

היאך יכשלו בה ישראל אלא בישראל תלה השפלות לומר שהן צריכין לעצה שיכשלו בה בני מואב שלא תתקוף ידי מואב על ישראל והיינו דכתיב "אשר יעשה העם הזה לעמך" · מ״ר · ל״א תולה קללתו בחברו כלומר שתלה הכתוב קללה במואב ולא רצה לכתוב כלפי ישראל כמו שאמר בלעם הרשע: **קלעים** · אהלים של קלעים כמו שעושין בשוקים : **בערבות מואב מהר שלג** · שניר : **כשהיה אומר לה** · ישראל כלי פשתן זה בכמה זקנה אומרת לו דמי שוויו וילדה אומרת לו בפחות מכדי שוויו וכן עושין עד ב' או עד ג' פעמים : **ברור לעצמך** · כל תכשיטין שאתה רוצה : **צרצורי** · כודות : **בוער בו** · שהיה משתכר ובוער בו יצר הרע : **השמיעי** · הוי שומעת לתשמיש : **פיעור** · כך היתה עבודתו של פעור שמתריזים לפניו : ה״ג כלום מבקשין ממך אלא פיעור והוא עושה ושוב אומרת לו כפור בתורת משה רבך והוא עושה : **וינזרו לבשת** · סרו מדרכם והלכו אחר הבשת : **כאהבם** · מתוך תאות אהבתם לזנות היו משוקצים שכופרין בהקב״ה : **ותקראן** · בגופן ותקראן [משמע] לשון מקרה : מאי רפידים : איידי דלעיל איפליגו ביה ר״א ור' יהושע במשמעות דשטים נקיט נמי "רפידים" דפליגי ביה בכי האי גוונא : **לא הפנו אבות אל בנים** · להטיב להם : **מפני רפיון ידים** · של תורה ומצות והכי נמי "רפידים" רפיון ידים הוא כלומר מפני שרפו ידים מן התורה בא עליהם עמלק : **שכר כ״ד אלפים מישראל** · שהרגו בעצתו הלך ליטול מבלק ומזקני מדין : **גמלא תבעא קרני** · כך בלעם שאל שכר ונהרג : **גזו מיניה** · חתכו ממנו : **בלעם בן בעור הקוסם הרגו בחרב** · ההוא קרא ביהושע כתיב : **ולבסוף** · שנתן עיניו לקלל את ישראל ניטלה ממנו נבואה ונעשה קוסם : **מסגני ושילטי הואי** · אשת סגנים ושרים היתה : **איזן לגברא *נגר** · זינתה למושכי חבל ספינה ל״א נגרי חרשים :

הרגו

מסורת הש״ס

במדבר כד

כא/כד

סוטה יא.

דה״א ב/נה

שופטים א

[שם. לעיל קד. ע״ש]

בקרא כתיב לא

במדבר כד/כג

שם/כד

[פי' אותו מלכות ים נקרא ליבון אספר ערוך ערך אספר א']

שם/יד

[נ״ל לו]

[חולין ד:]

א/במדבר כה
בקרא באהבם

בכורות ה:
[בילקוט ליתי']

[בע״י ובילקוט ליתא]

[נ״ל מצרים וכ״א בילקוט]

ח/במדבר לא

הגהות הגר״א

[א] גמ' של עמוני ולא יין · נמחק : [ב] שם ונאמר · נמחק :

[צ״ל נגדי]

[בע״י ובילקוט ובתוס' ליתא לכל זה]

הושע ט/י

[בכורות ה:]

ירמיה מז/ג

במדבר כה

בראשית לז/א-ב

שם מ״ז

מ״א ד

שם יא/יד

יהושע יג/כב

במדבר כד: כא
וירא את הקיני וישא
משלו ויאמר איתן
מושבך ושים בסלע
קנך

נושא
בלעם רואה
את צאצאי
יתרו יושבים
בלשכת הגזית
(סנהדרין)

נושא
עצת בלעם להכשיל
בני ישראל בזנות
עם בנות מואב

מבנה
①-③

3 מחלוקות
ר״א ור׳ יהושע
בפירוש מילים

* שמות יז:ח
"ויבא עמלק
וילחם עם
ישראל ברפידים"

נושא
"וישב" =
לשון צער

נושא
מיתת
בלעם וגילו

בלעם עצמו
הי' [illegible] - ע' תרג'
במדבר כב:ה
[illegible] מובא
דבלעם הי' בן בעור
שהוא לבן הארמי ובן
ע' במדבר כג:ז - "וישא משלו
ויאמר מן ארם ינחני בלק מלך מואב...